

**M. Antonii Marsilii Colvmae, Bononiensis, I. C.
Archiepiscopi Salernitani, De Ecclesiasticorum Reddituum
Origine, & Iure Tractatvs**

Colonna, Marcantonio

Venetijs, 1575

Cap. XXXIII. Archidiaconi sententiæ tunc locum esse posse, cum ita luxui clerici se dedunt, vt propterea iniunctum sibi munus deserant. Mox Caietani suspecta quædam rejicitur distinctio, qui monachis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61495](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61495)

tum beneficium, ac liberalē esse oportet, ut egentes non
 facilē quocunque prætectu eiciat, aut eorum qualita-
 tem scrupulosē admodum inquirat, quorum necessitati
 29 subueniri oporteat: † quod ipsum admonet nos etiam D.
 Chrysoſtomus homil. 11. ad capitu. 6. Epistolę ab Hebræ.
 uerbis illis uerē aureis, ac perpetuō adnota ndis, quæ refe-
 runtur in cap. quiescamus, 24. dist. *Quiescamus, inquit,
 ab hac absurda curiositate, & diabolica & peremptoria, si pro
 nutrimento postulat, ne in his examines: inquire quomodo A-
 braham hospitalem se circa omnes ostendebat: si scrutator fuis-
 set, circa refugientes ad se, nunquam Angelos hospitio recepis-
 set. Fortassis enim non putasset eos Angelos, & repulisset: sed
 quia omnes recipiebat, recepit & Angelos.* Habemus iam hu-
 ius quoque quæstionis decisionem, quæ ad dotes confan-
 guineis constituēdas attinet: quam ita comprobauimus,
 ut ex his, quę proximē etiam diximus, maximē confirme-
 tur nostra sententia in principali illa quæstione, ad quam
 totius nostrę tractationis cursum instituimus, nempe Be-
 neficiarios de redditibus ecclesiasticis tam liberē posse
 disponere, ut ad ipsorum restitutionem, quæ liberius, aut
 supra etiam quā par fuerat, impenderint, minimē te-
 neantur.

ARGUMENTVM.

*Archidiaconi sententię tunc locum esse posse, cum ita lu-
 xui clerici se dedunt, ut propterea iniunctum sibi mu-
 nus deserant. Mox Caietani suspecta quadam reijcitur
 distinctio, qui monachis suis nimium fauens, melioris eos
 hac in re conditionis, quā ceteros clericos esse uoluit.*

RERVM SVMMÆ.

1 *Clericus, quamuis regulariter ad restitutionem non teneatur,
 fallis*

- fallit tamen, quando officium ecclesie prorsus desereret.
- 2 Residentia duplex; altera corporalis, altera uirtualis.
 - 3 Ad restitutionem tenetur non solum, qui officium deseruit, sed etiam is, qui eo animo est, ut in posterum uelit deserere.
 - 4 Beneficium recipiens, ut illud aliquando dimittat, tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum.
 - 5 Quando sibi locum uendicare possit Archidiaconi sententia.
 - 6 Quomodo accipienda sint, quae à plerisque interpretum in hac questione perplexè sunt tradita.
 - 7 Si cui eleemosyna detur tanquam pauperi, qui tamen pauper non sit, illi non acquiritur.
 - 8 Omittens aliquando dicere horas canonicas, ad restitutionem non tenetur, nisi per sex menses continuos omisisset, nu. 9.
 - 10 Clericus deserens officium, arbitrio Iudicis potest fructibus priuare.
 - 11 Existimauit Caietanus clericos, si redditibus abutantur, ad restitutionem teneri, Monachos uero non.
 - 12 Reijcitur praedicta Caietani sententia.
 - 13 Monachis relinquuntur tot eleemosynae, ut instantius orent, non ut inde pinguius uiuant.
 - 14 Quae Caietanus pro religiosis considerat, etiam in clericis sibi locum uendicant.
 - 15 Praelati ad eleemosynas praestandas sunt astricti.
 - 16 Abusus in redditibus ecclesiasticis peccatum quidem inducit, sed non eiusmodi, ut restitutioni beneficiorum obliget.
 - 17 Omittens dare eleemosynam, uel orare ex contemptu, materialiter & formaliter peccat mortaliter: secus si non ex contemptu.
 - 18 Peccatum esse non potest, ubi debitum non antecedit.
 - 19 Charitatis debitum in praestanda eleemosyna consideratur, non iustitiae.
 - 20 Facultates ecclesiis donatae ex munificentia principum, uel aliorum, fiunt religiosorum, & clericorum.

CAPVT

CAPVT TRIGESIMVM TERTIVM.

- H**IC porrò sententiæ, quam alioquin perpetuò retinendam esse censeo, unam tantum affero limitationem, ut quamuis clericus non teneatur ad restitutionem, uel si maximè rebus ecclesiæ abutatur: † tamen hoc non procedat, quando ipse prorsus officium deserit. Quod probat Bonifacij Octaui constitutio, capit. uni. de cleri. non residen. lib. 6. qua cauetur clericos non residentes fructus suos non facere,
- 2 quinimò ad illorum restitutionem teneri: † si quidem peccant dupliciter. duplicem enim deserunt residentiam, corporalem unam, alteram uirtualein, quæ in pabulo doctrinæ, uitæque exemplo, ac sacramentorum administratione posita est, ut Driodonus tradit libr. 2. de liber.
- 3 Christia. capit. 4. tom. 3. † Nec solum qui officium deseruit ad restitutionem tenetur, sed etiã qui eo animo est, ut in posterum uelit deserere, ut docemur eiusdem Bonifacij sanctione in capit. commissa. S. cæterùm, de electio. in 6. Cæterùm, inquit, *si promoueri ad Sacerdotium non intendens, Parochialem receperis ecclesiam, ut fructus ex ea per annum accipias, ipsam postmodum dimissurus, nisi uoluntate mutata, promotus fueris, teneberis ad restitutionem fructuū eorundem, cum eos acceperis fraudulenter: illum autem qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad huiusmodi Ordinem promouendum, præter diuinam, quam inde incurrit, offensam, ad seruandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari.* † Quo circa, qui ita affectus, ut beneficium uelit aliquando dimittere, quò plus in dies accipit de ecclesiastica pecunia, eò grauius peccatū admittit, ac magis ad restitutionē obligatur: cum maximè grauia illa sint peccata, quæ & maximè diuturna sunt, capit. cum haberet, de eo, qui

qui dux. in vxo. quam pollu. per adult. capitu. fin. de con-
 fue. Atque ita sentit Gabriel Biel. in 4. dist. 15. quæst. 8. ar-
 gum. 3. Itemq; Hadria. Sextus. in tract. de resti. ibi pro cla-
 riori intelligentia dictorum, in solu. tertij, uerfi. pro respõ
 5 sione ad quæsitum, fol. 128. In his terminis potest intel-
 ligi opinio Archidiaconi, qui putauit clericos teneri ad
 6 restitutionem. † Eodemque hoc sensu videntur sumen-
 dæ multorum traditiones, qui non satis clarè, sed perple-
 xè hac de re locuti sunt, ut Decij, in cap. Episcopus, num.
 13. cum duobus seq. de præben. & Fely. in capi. de quarta,
 num. 33. uerfi. quid autem de clerico distribuyente, de præ-
 scrip. *Quid autem, inquit, de clerico distribuyente fructus in-
 usus nefarios, an teneantur ad eorum restitutionem? & pau-
 lò inferius subijcit. Inuenies tremenda uerba contra clericos
 malè uiuentes, sed communiter mors eorum terribilis. Qui-
 bus uerbis uidetur mihi Fely. eos innuere uoluisse, qui ui-
 tam nefariam ita degunt, ut proprium officium deserant.
 Quod apertius idem declarauit in cap. postulasti nu. 6. de
 præscrip. quo loci, Et scias; inquit, quòd si clericus consumat
 redditus beneficij voluptuosè, tenetur ad eorum restitutionem.
 Nec fanè de eo agit Fely. qui partem aliquam reddituum
 malè consumit, sed de eo qui redditus omnes improbè
 protinus effundit, & debitum ecclesiæ seruitium deserit,
 ut ibi in additionibus aduertit Benedictus de Vadis lite-
 ra B. incip. si clericus, ita inquiens: *Et hoc uidetur esse maxi-
 mè uerum in clericis, qui non dicunt officium suum, ut uolu-
 ptatibus uacent: & ideo isto casu teneo, quòd teneatur ad resti-
 tutionem.* atque ita sentire Fely. testatur etiam Bello. con-
 fil. 56. num. 3. cui adstipulatur eruditissimus Iulius Cla-
 rus lib. 5. recepta. senten. S. fi. col. pen. quod senserat prius
 Bal. in l. 1. num. 1. C. de his quib. ut indign. & post eum Ri-
 pa in l. si unquam, quæst. 66. num. 222. C. de reuoc. dona-
 tio. Huc etiam respexit Henri. Boyc. in cap. cæterum, nu-
 me.*

me. 4. uer. & quid de Prælatiſ, qui conſumunt, de dona-
 tio. & Io. de Friburgo in ſua Sum. confeſſo. lib. 2. titu. 5. de
 rapina clericorum, uerſicu. quid de prælatiſ, q. 14. Huc pa-
 riter ſpectat quod dicit Card. Turrecrema. 1. cap. 1. ad 2. in
 2. conſul. uerbo hiſ habitis, 12. q. 5. uer. & iſto modo. ubi
 ita opinionem ſimul conciliat. Et hanc intelligentiam ad
 Archidiaconi & ſequacium opinionem coadiuuant, quæ
 tradit Panorm. q. 4. incip. Titiuſ, in 4. dubio, ibi ſecunda
 ſolutio huius eſt. & Fran. Mar. deci. 428. par. 1. Cùm enim
 propter officium detur beneficium, certè ſi quiſ officij ſui
 oblituſ aliaſ potiuſ quæſcunque reſ agit, perinde eſt, ac ſi
 7 collatum ei beneficium non fuiſſet: ¶ ut ſi cui eleemoſyna
 detur tanquàm pauperi, qui tamen pauper non ſit, ſed o-
 cioſè uiuendi occaſionem capret: huic enim non uerè ac-
 quiri eleemoſynam docet Caieta. 2. 2. q. 187. argu. 5. ibi
 in eod. 5. articul. dubium occurrit. Optimè etiam con-
 firmantur prædicta autoritate B. Antonini, Archiepiſco-
 pi Florentini, in Sum. in ſecunda par. titulo ſecundo, cap.
 2. §. ſi. & §. 18. in tertia par. titulo. 15. §. 18. Vbi ſic, inquit,
*Item queritur, utrum clerici teneantur reſtituere illoſ fru-
 ctuſ, quos uoluptuoſè conſumunt, non facienteſ ſeruitium in
 eccleſia. ſ. officiando.* Atq; ibidem hoc ita Archidiaconū ac-
 cepiſſe oſtèdit. Quod ſi quiſ erit, cui fortatte hæc ſentètia
 durior uideatur, iſ animaduertere debet, non de eo cleri-
 co noſ loqui, qui quandoque horaſ Canonicas intermit-
 8 tit: ¶ quem ad reſtitutionem non teneri cenſuerunt quàm
 plureſ, quos refert Fernand. Vaſq. in tract. de ſucceſſ. crea-
 tio. lib. 3. §. 22. limita. 16. num. 56. & ſentit Io. Gerſon. in
 tract. de temperantia in uictu, & ueſtitu clericorum. ſed
 de eo, qui officium planè deſeruit, ita ut ab eccleſiæ ſerui-
 tio proruſ alieno animo ſit, ut intelligit Hadri. Sextuſ lo-
 co ſupra citato. Præpoſi. Alexandrinuſ in Summa. 12. q.
 3. ac Io. Gerſon. in regul. moralibuſ, cap. de auaritia, litera

Q. ſi

Q. Si uerò hoc modo intelligatur hæc conclusio, nō potest uideri non maximè rationi consentanea. Etenim si beneficiarius ita semper male uersetur in re ecclesiastica, ut officij sui penè ïmemor sit, aut nō nisi facto ipso, sibi fructus usurpare potest, aut si illorum dominiū acquirat, uix est, ut tuta conscientia sibi illos ualeat retinere. longe uerò alia illius ratio est, qui interdum malè aliquid expendit, qui uel si à superioribus coerceri et possit & debeat, non ita tamen ad restitutionem compelli potest: uim enim obtinet maximam pertinacia illa, ac perseuerantia, quæ non hìc modò, sed & alijs multis in rebus momenti plurimum habet. † Hinc uidemus nouissimo Lateranen. Concilio ita fuisse constitutum, ut qui horas Canonicas obstinata quadam pertinacia per sex menses omiserit, fructuum amissione puniretur. S. statuimus, sess. 9. de reformat. curiæ. fol. 645. tom. 3. licet alioquin ad restitutionem minimè teneri consueuissent, Doct. in c. 1. de celebra. missa. spectauit nimirum hæc sancta Synodus, eo temporis spatio posse dici officium desertum; † deserto autem officio posse clericum iudicis arbitrio fructibus priuari, compluribus in locis traditum est, capit. uni. de cler. non residen. in 6. & per Panormi. & Calderi. in cap. 1. nu. 8. de celebra. missa. Domi. & Archidia. in summa dist. 44. col. 1. Calder. in c. cum tu, de usu. Domi. in c. Canonici. S. scituri. de off. ord. in 6. Abb. in c. diuersis fallacijs, per illum tex. de cleri. coniug. Bello. d. confi. 56. Præter hanc limitationem nullo alio modo restringi debere censeo conclusionem supra à nobis firmatam, dum multis & rationibus, & causis demonstrauimus, beneficiarios malè fructibus ecclesiasticis utentes ad restitutionem non teneri. † Non me latet solere aliam limitationem ex Caietani sententia afferri, 2. 2. q. 187. articul. 4. quam hoc loco præterire nolui, non quia ulla ex parte ueritati consentanea mihi uideatur, sed quia

- quia ob Autoris grauitatem reticēda non erat, atq; etiam ut à nobis haud immeritò improbaretur. Cōcedit Caietanus id, quod diximus, quantum ad solos monachos, quos existimat ad restitutionem non teneri, in reliquis uerò clericis, in quibus multò magis id fuerat concedendum, secus esse contendit. † Sed non uideo, qua ratione hæc Caietani sententia defendi possit, cum rationes omnes, quas in clericis ipse considerat, si modò illæ essent recipiendæ, multò magis in Monachis concluderent, cum de clericis loquitur Caietanus, *Non est presumendum, inquit, tot ipsi eleemosynas dari, ut inde pinguius clerici uiuant.*
- † Sed negari non potest, quin multo magis hoc totum in monachos conueniat: nam cur magis ipsis est concedendum, qui proprijs renunciauerunt, ut ex aliorum eleemosynis pinguius uiuant, quas nō alia de causa ipsis relinqui credibile est, quàm ut instantius orent? qua ex re fit, ut tacitè quodammodo huic conditioni, & quasi ex uoto se se adstringant, non secus ac miles sacramento, quod nisi seruet, ac nisi promisso muneri satisfaciatur, ad stipēdij restitutionem tenetur. Videt sanè ipse quoque Caietanus, duram esse hanc sentētiā, durumque omnino esse huic obiectio respondere, tamen respondet ipse in hæc uerba: *Durus est hic sermo, & tot ecclesiæ declinasse uidentur à religiosa uita, quòd oporteret magnam damnationem inducere.* Sed non uideo, cur hanc responsionem non & in clericis admittat; & cum uideat tot clericos declinasse, cur in ijs facilius damnationem inducat, quos tamen laxiori uinculo alligatos esse, inficiari non potest. Itaque Caietanus, dum enixè clericos oppugnat, religiosos uerò studiosè defendit, proprijs semet ipsum telis confodit. † Quare, quas ipse defensiones pro religiosis affert, nos etiam in clericis recipiamus; ut dicamus, bona ecclesijs relicta fuisse, eorumq; fructus eleemosynæ gratia prælatis liberali-

- ter præstitos: eos uerò qui præstiterunt, potuisse facile præuidere fore aliquando aliquos, qui acceptis abuterentur. si quidem in tanta humanarum rerum & uarietate, & imbecillitate omnino id coiiciendum fuit. Quare si hac cognitione à proposito amoueri nõ potuerunt, quo minus ea relinquerent, quæ relinquare proposuerant, videtur esse locus illi regulæ, quæ statuit, uolentibus, ac scientibus iniuriam non inferri, l. i. §. i. ff. de in iur. cum simil. l. Id quod etiam Caietanus animaduertit ubi supra in eod. argumento. 4. in fine. † Cauendum tamen est, non ea me in sententia esse, ut putem prælatos, aliosque clericos tum orationibus, tum eleemosynis non esse adstrictos. Astringuntur enim obligatione illa, quæ Græci πρὸς ἀντιδόρα. uocant, quæ cum ad exigendum inefficax sit, l. sed & si lege, §. consului. ff. de peti. hæred. nec etiam ad restituendum compellere poterit: qui enim non restituit, non aliena usurpare, sed proprijs tantum abuti existimandus est.
- 15 † Nunc porrò abusum peccatum esse non inficiabor, dummodo mihi concedatur non eiusmodi peccatum esse, quod restituendi obligationem ualeat inducere; seu ueniale, seu etiam mortale peccatum illud sit. Video enim, hac in re solere distingui, utrum ex contemptu orationes eleemosynæque omittantur, an uerò ex fragilitate, aliaque
- 17 de causa: † Nam si absit contemptus, uenialiter tantum, ac materialiter peccatur. Si uerò contemptus accedat, non tantum materialiter, sed etiam formaliter (ut Caietanus inquit) mortaliter peccant: cui Caietano hac in re ad stipulatur Ioan. Driedonus, lib. 2. de liberta. Christia. capit.
- 18 4. tom. 3. † Quod si dicas, ibi peccatum esse non posse, ubi debitum non aliquod antecedit: Fateor debitum hinc
- 19 subesse. † Sed charitatis tamen (ut D. Tho. dicebat) hoc debitum est, non iustitia, quæ neminem compellit, ut res proprias restituat, postquam illis fuerit abusus, quamuis etiam

etiam earum nomine ad remunerandum teneatur. Admittit Caietanus in religiosis hæc omnia, in clericis autem respuit, nec huius tamen differentiæ ullam rationem assignat. Atqui certè animaduertere potuisset, hanc ipsam differentiam à D. Thom. sententia prorsus alienam esse. † Ille enim. 2. 2. quæst. 185. ar. 4. de clericis hac in re idem quod de monachis sentit, cum dicit, ex munificentia principum, uel quorumcumque fidelium facultates ecclesijs donatas religiosorum fieri, ac clericorum; quod tamen quantum ad fructus beneficiorum intelligitur, si collatio præcedat, ut D. Thom. ibidem in corp. in princ. perspicuè declarat. Et certè non satis conijcere possum quæ res Caietanum, uirum sanè alioquin doctissimū, mouere potuerit, ut clericos, quos constat minus arctis canonum uinculis constringi, arctiùs ipse sua sententia uoluerit alligare: Religiosorum autem nexus arctiores illos quidem, proculdubio, si Canonum autoritatem attendimus, propria ipse autoritate relaxare non dubitauerit. Explosa igitur Caietani differentia, nostram hanc sententiam generatim tam in clericis, quàm in monachis retineamus, atque intrepidè concludamus, pariter utrosque à restitutionis obligatione immunes esse.

A R G V M E N T V M.

Quæ animaduertere illum oporteat, qui inter communes sententias rectè valeat diiudicare, quoties de illarum pondere quæstio oritur: Quæ uel ex Pontificijs, ac sacris interpretibus Archidiaconi sententiam probauerint.

R E R V M S V M M A E.

1 Quod crebriùs receptum est, id uerius existimari solet.

S 2 Senatus